

A bankszektor elrablása

Az állami emlőről leválasztott és fokozatosan versenypiaci környezetbe helyezett magyar bankszektor mára újból a kormány kiszolgálójává vált. A kiinduló és a mostani állapot azonban csak látszólag azonos: akkoriban a politikai hatalom által kitűzött tervcéloknak rendelték alá a bankok működését, ma viszont egy szűk, ám a politika legfelsőbb szintjéről irányított csoport gyarapodását kell biztosítani. A bankszektorban véghezvitt erőszakos beavatkozások jól szemléltetik, hogy a „nemzeti tulajdon” szlogenjét a hatalom mai urai leplezetlenül a saját birtok szinonimájaként használják.

Az ártatlanság kora

Nem tudható pontosan, mikor esett kísértésbe a mai hatalom, mikor ébredt rá, hogy a bankszektorban rejlő gazdasági erő nemcsak a nemzet, hanem annak jól behatárolt körei szolgálatába is állítható. Az addigra magánkézbe került Postabank újraállamosítását 1998-ban, az első Orbán-kormány debütálásakor még indokolta a fizetéseképtelenség elkerülésének szándéka és a bank jelentősége a lakossági piacon. Némi jóindulattal a takarékszövetkezeti szektor központosítását is ilyen, gazdaságilag észszerű akciónak tekinthettük volna 2013–2014-ben, a második Orbán-kormány idején, ha nem kísérte volna a jogsértések kikerülését formailag biztosító trükkök sora. A nemzetgazdasági racionalitás azonban végképp nem mondható

el a tőkeerős tulajdonosokkal megáldott MKB Bank és a Budapest Bank megvásárlásáról.

Mai szemmel leginkább azon lepődhetünk meg, hogy az első Orbán-kormány szinte csak annyira használta fel a bankrendszert a maga hatalmi és üzleti céljaira, amennyire az elődei is.¹ Az Antall-kormány idején az előző rendszerből megörökölt állami bankok voltak bevonhatók a pártfinanszírozásba: az akkori bankvezetők, saját bevallásuk szerint, táskában vitték a pénzt a Lakitelek Alapítványhoz, a Princz-féle Postabank pedig, kellő előrelátással, minden politikai pártnak tett ilyen-olyan szívességet. A Horn-érában, amikor a privatizáció miatt fogytán voltak már az állami pénzüzetek, az előd által megalapított kormánybankot, az „állam az államban” státusú Magyar Fejlesztési Bankot (MFB) lehetett jolly jokerként fölhasználni különféle indíttatású „pénzkivételi” célokra, aminek a lehetőségét aztán a tanulékony Fidesz törvénymódosítással fokozatosan kibővítette.

A Fidesz-kormányoknak annyiban kétségkívül pechjük volt, hogy mire először hatalomra jutottak, a magyar bankszektor 80 százalékot meghaladó része magánkézbe, ráadásul tőkeerős külföldi (esetenként nemzetközi) nagybankok tulajdo-

¹ A bankrendszer kilencvenes évekbeli átalakulását bővebben tárgyalom a *Bankvilág Magyarországon* című könyvemben (Helikon Könyvkiadó, Budapest, 2002), itt csak néhány momentumot idézek fel.

nába került, ami megnehezítette, hogy direkt befolyást gyakoroljanak fölöttük. Igaz, ölükbe hullott egy lehetőség: a jó ideje a csőd szélén lavírozó Postabank 1998 tavaszára már nehezen leplezhető tőkehiányos állapotba jutott, vagyis szabad prédaként bekebelezhető lett. Csupán arra volt szükség, hogy a kormányfővé avanszált Orbán Viktor gyorsan elfelejtse egykori barátjának és jótevőjének, Princz Gábornak a neki tett szívességeket, és kőkemény neoliberalisként kiakolbólítsa őt a székéből. Aztán már „csak” 150 milliárd forint közpénzt kellett injektálnia az állami kézbe vett bankba, a rossz követeléseket pedig a kívülről átláthatatlan tevékenységű Reorg Rt.-be kiszerveznie, és máris előállt egy pénzkivételre alkalmas alany. Bizonyítani persze nem lehet, hogy éltek-e ezzel a lehetőséggel, vagy sem. Miként azt sem, hogy valóban túltőkésítették-e a Postabankot, aminek – a bank korábbi auditori jelentéseire alapozott – gyanúja miatt az akkori SZDSZ képviselője, Eörsi Mátyás parlamenti vizsgálóbizottságot állított fel.

A megkísértés

A második Orbán-kormány már a hatalomra jutását megelőzően tanúbizonyságát adta annak, hogy időközben megtanulta a leckét: felismerte a bankok gazdasági hatalmában rejlő lehetőségeket. Rájött arra, hogy kellő kormányzati hátszéllel akkor is nyereségesse tehetők, ha kevésbé rentábilisak a kihelyezéseik: részrehajló szabályozással, állami üzletekkel előteremthető a hiányzó pénz, némi felügyeleti jóindulattal pedig még a szabálysértések is elsimíthatók. A pénz pedig – ez ősi felfedezés – politikai hatalommá konvertálható.

A Fidesz gazdaságpolitikai főguruja, Matolcsy György még a választási küzdelem során, 2010 tavaszán meghirdette, hogy a bankszektornak legalább 50 százalékban nemzeti tulajdonba kell kerülnie, bármit is jelentsen ez. A nagy terv végrehajtását, a bankok „elrablását” azonban megelőzte a válságkezelés ürügyén levezényelt kirablásuk, megsarcolásuk példátlanul nagyra szabott, jogsértő és diszkriminatív módon kivetett különadóval. Az efféle „bankrablásra” az adott lehetőséget, hogy a hazai pénzüzetek zöme külföldi nagybankok tulajdonában volt, és nem szorultak a magyar állam segítségére, viszont még azokban az években is képesek voltak az esetenként több tízmilliárdra rúgó adót befizetni, amikor nem termeltek nyereséget. A kiöltői által is brutálisnak nevezett pénzüzeti különadóval két legyet üthettek egy csapásra: megnövelték a költségvetési bevételeket (így például forrást teremtettek a fő választási ígéretként bedobott egykulcsos szja-nak), és egyúttal olyan terhet róttak az adóval diszkriminált külföldi tulajdonú bankokra, amivel tevékenységük visszafogására készítették őket, és így a piacról való kiszorításukkal párhuzamosan teret nyerhettek a kormány által preferált „nemzeti” tulajdonú pénzüzetek.

Néhány, baráti kézbe került kisbankot direkt támogatásokkal is igyekeztek nagyobbra növesztetni. A „nemzeti” tőke megerősítésének ürügyével emelt tőkét a kormány 2013-ban a Demján Sándor érdekeltségében lévő Gránit Bankban és Töröcskei István (azóta csődbe ment) Széchenyi Bankjában. Az így elért 49 százalékos tulajdonrész nem biztosított a kormánynak érdemi beleszó-

lási jogot, ami nyilvánvalóvá tette, hogy az állami tőkeinjekció pusztán baráti segítség volt. A Gránit Bank tőkéjét 2015-ben újból megemelte az állam, hogy lehetőséget nyújtson a pénzügyintézet példátlanul gyors növekedésére.

A kormányfő és a jegybank neki segédkezet nyújtó (Orbán által a saját jobbkezéeként méltatott) vezetője arról is gondoskodott, hogy a „nemzeti” kisbankok gyorsan növeljék részesedésüket a magyar bankpiacon. Szép fejlődést mutatott fel a Matolcsy-rokon Szemerey Tamás érdekltségében lévő Növekedési Hitel Bank: 2010–2017 között megötszörözte eszközeit, ami a hitelválságot követő ínséges időkben nem mehetett volna végbe erőteljes jegybanki hátszél (az MNB-alapítványok betétei és a jegybank támogatott növekedési hitelei) nélkül. Ez idő alatt még a jó kondícióban lévő OTP is csak 15 százalékkal növelte mérlegfőösszegét, de a legtöbb külföldi tulajdonú bank, köztük az Erste, a K&H, a CIB és a Raiffeisen 10-20 százalékkal zsugorodott, csupán a Matolcsy barátja által vezetett UniCredit tudott jelentős növekedést felmutatni. A leglátványosabb felívelést azonban a Demján Sándor által 2010-ben megvásárolt és saját ingatlancégéről Gránit Bankra átkeresztelt pénzügyintézet produkálta az időközben résztulajdonossá is vált Hegedűs Éva irányítása alatt: hét év alatt 300 milliárd forinttal, a harmincszorosára növelte a mérlegfőösszegét.

A példátlan növekedés hátterére nem kapunk magyarázatot a bank publikus beszámolóiból: A Gránit Bankról a „nyilvánosságra hozandó információk” címet viselő kiadványai-
ból keveset tudhatunk meg arról,

hogy milyen eszköz- és forrástételek hizlalták föl ilyen gyorsan, arról meg végképp semmit, hogy miből származik a nyeresége. A felügyelet által évente közreadott *Aranykönyvből* annyi azért kiderül, hogy az óvatos duhaj Gránit Bank a bankrendszer átlagát jóval meghaladó (35 százalékos) arányban tartja eszközeit jegybanki és bankközi betétekben. Feltehetően azért, hogy az MNB kínálta swapplehetőségekkel élve a lanya hitelezés és a költséges digitális technológiák bevezetése ellenére is nyereséges lehessen.

A bank vezetője, Hegedűs Éva amúgy régi jó kapcsolatban van a jegybank elnökével, hiszen az első Orbán-kormány választási aduáznak szánt intézkedését, a lakáskamatok támogatásának nagyvonalú rendszerét még ő hozta tető alá Matolcsy minisztériumában, hogy aztán a konstrukció fő hasznélvezője, az OTP Bank lakossági üzletágvezetőjeként építhesse tovább karrierjét. Hegedűs a Gránit Bankból is segíti Orbán és Matolcsy köreit. Sajtóforrások szerint a kisbank hiteléből fizette ki az MKB privatizálása első lépcsőjében alkalmazott szingapúri stróman a rá eső 17 milliárdos vételárat, emellett 2,2 milliárd forintos kölcsönt nyújtott Habony Árpád grúz-izraeli barátjának egy irodaépület megvásárlásához, és Mészáros Lőrinc gasztrocégét is bő félmilliárddal hitelezte.

A takarékok befogása

A bankszektor bekebelezésének csupán kis része volt a kisbankok felnövesztése. A politikai hatalom számára jóval nagyobb lehetőséget kínált a takarékszövetkezeti szektor. A régóta gyengélkedő, tőkehiányos szövet-

kezeti hitelintézetek problémájának orvoslását – és ennek gesztusaként a mintegy 100 milliárd forintos tőkejuttatást – már 2010-ben megígérte Orbán Viktor a Takarékszövetkezetek Országos Szövetségét (OTSZ) elnöklő Demján Sándornak. Ezt azonban – feltehetően pénzhiány miatt – elnapolták. Egészen addig, amíg az ügyletben szintén érdekelt szereplő, az FHB bankcsoportot irányító és részben tulajdonló, a Fidesz gazdasági machinátorraival régi kapcsolatot ápoló Spéder Zoltán nem jelentkezett be saját lehengerlő tervével. Motivációja azonban erősen eltért a szövetséget képviselő Demjánétól: nem annyira megmenteni, mint inkább elrabolni kívánta a takarékokat, hogy azok és a nekik szánt állami apanázs bekebelezésével mentse meg saját, a hitelválságban megrogyant bankját, és növelje gazdasági hatalmát. A korábban az OTP második embereként működő Spéder előtt a kormányfőéhez hasonló cél is lebeghetett: méltó versenytársat állítani Csányi Sándornak, illetve az általa irányított, nagy hatalmú OTP Banknak. Orbán a gazdasági hatalom megosztásában, a piacvezető bankon túl kiterjedt agrárérdekeltségekkel is rendelkező Csányi veszélyesre nőtt erőpozíciójának a megtörésében volt érdekelt, míg az FHB csoport mellett jelentős médiahatalommal is bíró Spéder abban, hogy felvehesse a versenyt egykori mesterével.

A 2013-ban gyorsan lezavart, ám láthatóan részletesen kitervelt akcióban kismozdították a szektor eredeti tulajdonosait, a szövetkezeti tagokat, és az irányítási jogokat egy szűk gazdasági érdekcsoport kezébe játszották át. Első lépésként az álla-

mi MFB megvásárolta külföldi tulajdonosától a Takarékbankot, majd a Magyar Postával karöltve, a takarékszövetkezetek rovására növelte tulajdonrészét.² Ám pár hónap múlva az állami részvényeket eladták az erre a célra gründolt Magyar Takarékszövetkezet Zrt.-nek, amivel az integráció központi bankjává tett Takarékbank gyakorlatilag az FHB irányítása alá került (a 122 takarékszövetkezetből mindössze 14 vált résztulajdonossá benne). Az aktus révén az FHB a szövetkezeti szektor megerősítésére kapott 136 milliárd forintnyi állami pénzhez is hozzáférést nyert, amiből 30 milliárdot fel is használt saját tőkehiányának pótlására.

Annak érdekében, hogy az ördögi terv ármánykodásairól képet kapjunk, érdemes az ügylet néhány részletét is szemügyre venni.³ Ezekből kiderül, hogy csak azért volt elkerülhető a folyamatos jogsértések vádja, mert fondorlatos módon, gyors jogalkotással előre megteremtették a kívánt ügyletek lebonyolításához szükséges törvényi háttérrel. Először hatástalanítani kellett a bő százezer tag tulajdonában lévő 122 takarékszövetkezet többségét. Erre szolgált a szövetkezeti hitelintézetek integrációjáról szóló törvény, amely amellet, hogy az állami irányítású integrációs szervezethez és a Takarékbankhoz telepítette a szövetkezetek érdemi döntéseinek jogát, egyúttal saját halálos ítéletük aláírására is rákényszerítette őket. Egy ördögi

² A magántulajdonok átjátszására a későbbiekben is előszeretettel alkalmazott tranzit-államosítás fogalmát Magyar Bálint vezette be. Vö. *Magyar polip*, Noran Libro, Budapest, 2013.

³ A mélyebb részletekről lásd *Nemzetstratégiai takarékok* című cikket (Élet és Irodalom, 2014/11. március 14).

módon kiagyalt rendelkezés szerint ugyanis csak az a szövetkezet tarthatta meg a működési engedélyét, amelynek tagsága megszavazza az akkor még a takarékok többségi tulajdonában álló Takarékbank új, kormányberkekben készített alapszabályát.

A ravaszság határtalan volt: a sorsdöntő dokumentumot az érintettek csak az Országos Takarékszövetkezeti Szövetség közgyűlését követő napon ismerhették meg, amikor már – kényszerűen engedve a zsarolásnak – döntöttek arról, hogy megszavazzák, bármi lesz is benne. Az integrációs törvény ismeretében arról lehetett fogalmuk, hogy tulajdonosi jogaik egy részéről le kell mondaniuk, ha meg akarják őrizni hitelintézeti státusukat. Arról is értesülhettek, hogy az új alapszabály (kötelező) elfogadásával egyidejűleg a Magyar Posta tőkeemelésére is rá kell bólintaniuk, amellyel az állam – korábbi ígéretét megszegve – többségi tulajdonossá lép elő az addig többségi tulajdont élvező takarékszövetkezetek kárára. Azt viszont gondosan titkolták előlük, hogy az alapszabály elfogadásával megfosztják magukat attól, hogy valaha is visszaszerezzék többségi tulajdonukat.

A takarékszövetkezetek torkán erőszakkal lenyomott új alapszabály látszólag a kistulajdonosok védelmét szem előtt tartva rendelkezett a részvények átruházásáról, ám – egy brutális mértékű kötelező vételi ajánlat előírásával – valójában éppen őket, illetve a takarékok zömét képviselő szervezetet, az OTSZ-t szorította ki az állami tulajdonrész potenciális vásárlói köréből. Az alapszabály finesz megalkotói betettek egy, az állami MFB-nek és a vevő-

ként kijelölt Magyar Takarékszövetkezetnek különleges jogot biztosító rendelkezést, mely kivonta őket azon kötelezettség alól, hogy ötvenszeres (!) áron kivásárolja a kistulajdonosokat. Hogy ne érhesse szó a ház elejét, néhány takarékszövetkezetet azért bevontak az üzletbe: az egyedüli vételi ajánlatot tevő Magyar Takarékszövetkezetben a pályázati határidő előtti hetekben többségi tulajdont biztosítottak 14 takarékszövetkezetnek, egy időközben bankká alakult takaréknak, valamint 17 takarékszövetkezetnek. A legnagyobb tulajdonossá azonban a Spéder irányította FHB bankcsoport vált, amely a stratégiai döntéseket blokkolni képes 25,1 százalékkal rendelkezett. Hogy végképp kizárjanak egy esetleges versenyhatósági vizsgálatot, amely meggátolná, hogy még a 2014. évi tavaszi választások előtt lezárulhasson az ügylet, a kormány február végén rendeletben „közérdekből nemzetstratégiai jelentőségűvé” nyilvánította, hogy a Takarékbankot a jelzett magántulajdonosokból összeállt Magyar Takarékszövetkezet vásárolja meg.

Az átalakítás kétségtelenül növelte a takarékszövetkezeti szektor ütésállóságát, bár ez nem az újrászabott (és képlékenynek bizonyuló) tulajdonosi háttérnek köszönhető, hanem az integrációs szervezet rendelkezésére bocsátott állami tőkejuttatásnak, valamint a szigorodó szabályozás hatására is lezajlott összeolvadásoknak. A legnagyobb hasznot azonban a takarékszövetkezeti hálózattal, a Takarékbank irányítási jogával, az integrációhoz csatornázott állami tőkével, valamint a Magyar Postával és a Díjbeszedő Holdinggal megerősített FHB bankcsoport tulajdonosai arathatták le.

Ám ezt már nem sokáig élvezhette a hadműveletet a háttérből levezénylő Spéder, mivel az Orbán–Simicska-háború kirobbanását követően elveszítette irányítói és tulajdonosi szerepét. Helyébe a korábban vele együttműködő, a tíz takarékszövetkezet fúziójával létrejött B3 Takarékszövetkezet vezetőjeként ismert Vida József lépett. Bár az osztrák Heinrich Pecina nevéhez köthető VCP Holding megmaradt a legnagyobb tulajdonosnak, képviselője kikerült a bank irányításából. (A tulajdonváltások homályos hátteréről némi információt ad, hogy Pecina segédkezett Mészáros Lőrincchez átjátszani a *Népszabadságot* megszüntető Mediaworksöt, és hogy a Vida-féle B3 Takarékszövetkezet is hitelezte már Orbán földijét.)

Az, hogy a „hadműveletet” levezénylő Spéder Simicska Lajos elvesztése után rögvést kikerült a pikszisből, egyúttal Magyar Bálint maffiaállam-elméletét is jól illusztrálja. A helyét elfoglaló, több szálon is az Orbán-kreatúra Mészáros Lőrincchez kötődő Vida tovább görgette a már addig is nagyra nőtt hólabdát. Az általa irányított (és részben tulajdonolt) Takarékszövetkezetek bank az időközben Mészáros érdekeltségébe került MKB-val együttműködve bekebelezte az FHB-t, és átvette a szövetkezetek irányítását. A Takarékszövetkezetek csoportja így ma már ezermilliárd forintot meghaladó hitelezési potenciállal rendelkezik.

Előre letárgyalt esküvők

Hasonló rafinériával, a tranzitállamosítás trükkjét is bedobva játszották át a nemzetiesítés jegyében az MKB Bankot Matolcsy jegybankelnök és Orbán miniszterelnök köréhez tartozó személyek (Balog Ádám és

Szemerey Tamás, valamint Mészáros Lőrinc) érdekeltségébe. A szerzés vágyán kívül semmi nem indokolta, hogy a magyar kormány 2014-ben megvegye az MKB-t a Bayerische Landesbanktól, minthogy éppen a bajor tulajdonos állt eladási kényszer alatt: egy korábbi uniós segítség fejében neki kellett 2016 végéig megszabadulnia a magyar leányától. A bajor tulajdonos kivásárlása itt is csupán azt szolgálta, hogy az előre kiszemelt kezekbe juttassák a hazai bankpiac egyik meghatározó szereplőjét.

A törvényes rend betartására most is ügyeltek: a magyar parlament, stréber módon elébe menve az uniós elvárásnak, már 2014 nyarán elfogadta a szanalási törvényt, amivel utat nyitottak az MNB vezetésének, hogy betegye a lábát a bankba, és lebonyolíthassa az újraprivatizálást. A szanalás záró lépéseként az MNB értékesítette a bank részvényeit, amelyek 45-45-10 százalékos arányban a Blue Robin Investments, a Metis Magántőkealap és a Pannónia Nyugdíjpénztár tulajdonába kerültek. A vételár 37 milliárd forint volt, amelyből az adófizetés után megmaradt 32 milliárd forintos összeg – az MNB közleménye szerint – éppen fedezte az állami támogatást. Láthatóan mindenki jól járt: az állam ráfordításai megtérültek, és újból magánkézbe került a magyar bankpiac egyik meghatározó intézménye, így az esetleges további veszteségei már nem az adófizetők/megtakarítók pénzét emésztik. Az üzleti titokra hivatkozva csak módjával csurgatott információkból azonban éppen az nem derül ki, hogy valójában mennyi közpénzt emésztett föl a bank megvásárlása, szanalása és értékesítése.

A bankot megszerző tulajdonosok kiléte is okkal nyugtalanította a közvéleményt. Az MNB azt ígérte, hogy a részvények legalább 51 százalékát nemzetközi tenderen értékesíti, és a preferált tulajdonosi struktúrában külföldiek is szerepelnek, később pedig tőzsdei értékesítésre is sor kerülhet. Ebből végül semmi nem valósult meg. A hét érdeklődőből hárman nyújtottak be kötelező érvényű ajánlatot, közülük a legmagasabb vételárat (mit tesz isten, éppen azt a 37 milliárd forintot, amivel nullszaldósá vált a szanalási ügylet) ígérő konzorciumot választotta ki az eladó. A konzorcium tagjai átláthatatlan tulajdonosi háttérrel rendelkeztek, és pénzügyi képességeik sem látszottak megnyugtatónak, holott a lakossági megtakarításokat becsatornázó bankoknál különösen fontos a tőkeerős, jó üzleti hírnevű és érdekkonfliktusoktól mentes tulajdonosok megléte. Az egyik vevőt, a Metis magántőke-alapot azonban csupán pár nappal a pályázat beadása előtt indította útnak a Minerva Tőkealap-kezelő, igaz, az MNB döntéséig (rejtélyes forrásból) 42 milliárd forintot tett bele. A másik nagyrészvényest, a szingapúri hátterű, pár millió forintos tőkével megalapított Blue Robint a kötelező ajánlat beadásakor még be sem jegyezték, és később sem látszott, miből telik a cégnek a rá eső közel 17 milliárdos vételárra. Az ezt kiderítő *Magyar Narancs*nak a tulajdonosi háttérre és a szanalás részleteire vonatkozó érdeklődését az MNB azzal az érveléssel hárította el, hogy az MKB köztulajdonjellege megszűnt, amikor fő részvényese a Magyar Szanalási Vagyonkezelő lett.

A Luxemburgban bejegyzett, rejtélyes hátterű Blue Robin a munkavál-

alói részvényprogram keretében 10 százalékos pakettet gyorsan átadott a bank dolgozóinak, majd a fennmaradó 30 százaléknyi részvényhányad kétharmadát (20 százalékot) a Szemerey Tamás tulajdonában álló BanKonzult, egyharmadát (közel 10 százalékot) pedig az egykori MNB-alelnök Balog Ádám cége vásárolta meg, amely erre a célra a Gránit Bank baráti hitelét használhatta föl. Itt is jól működött a tranzitállamosítás: az egykor külföldi tulajdonban lévő bank az állami lét alig kétéves intermezzóját követően az előre kiszemelt, a kormányfőhöz közel álló magyar magántulajdonosok kezében landolt.

Szintén kellő magyarázat nélkül vásárolta meg a magyar kormány a válságot sikeresen átvészelő Budapest Bankot (BB) csaknem 700 millió dollárért 2015-ben. Miként az MKB-nál, itt is az amerikai tulajdonos GE Capitalnak lett volna fontos, hogy – profiltisztítás miatt – megszabaduljon magyar leányától; vagyis a vásárlással neki is szívességet tett az Orbán-kormány. Az EBRD-vel kötött megállapodás értelmében 2018 végéig kell(ett volna) privatizálni a BB-t. Bár a határidő már lejárt, még csak sejtéseink lehetnek a bank sorsáról. Az eladást az nehezíti meg, hogy a magyar állam irreálisan magas áron vette meg a pénzintézetet, és ezt az árat a privatizálás során is el kell érnie ahhoz, hogy tiltott állami támogatással ne sértse meg az uniós versenyjogot. Ezért az MKB-esetnél nehezebb lesz törvényes módon átjátszani a bankot a – vélhetően ugyancsak előre kiszemelt – új, immár „nemzetinek” mondható tulajdonoshoz.

Előre kijelölt vevőnek játszották át az állam segédletével felnövesztett

Gránit Bankot is. A kormány által több ízben feltőkésített bank 36,5 százalékos állami részvénytartásának megvásárlására a talányos Aranyalma Projekt elnevezéssel lehetett pályázatot benyújtani 2017-ben. Mit tesz isten, az egyetlen pályázó a bankot vezető – és a cégén keresztül egy ideje már 24 százalékos tulajdonló – Hegedűs Éva volt, aki ráadásul olyan szavazatelsőbbbségi részvényeket is birtokolt, hogy csak vele egyetértésben hozható a bankban stratégiai döntés. Ezért hiába történt formálisan pályázatadás, mivel rajta kívül senkinek sem volt esélye érdemi beleszólást szerezni, csak neki érte meg a 4,5 milliárd forintos vételárát kifizetni a felkínált részvénytartásért. A vásárlásra fordított pénz zöme feltehetően itt is baráti hitelből származik, hiszen nehezen hihető, hogy ekkora összeg egyhamar kitermelődne a még 2017-ben is csupán egymilliárd forintos profitot hozó bankból. Ilyen „szívességi” kölcsönt kaphatott például az MKB-tól, cserébe azért, mert korábban a Gránit Bank hitele segítette a nagybank új tulajdonosait a vételár előteremtésében.

A részben-egészben állami kézbe vett bankok újbóli eladásaira jól illik Elfriede Jelinek megállapítása, amelyet a sorozatosan lerabolt és becsődölt, ide-oda passzolgatott osztrák Hypo Alpe Adria Bankra mint eladó menyasszonyra tett: „Ez az esküvő már rég le volt tárgyalva, jóval azelőtt le volt tárgyalva, hogy a kérők megjelentek a színen.”⁴ Az MKB Bankot szintén állami pénzből kistafírozott menyasszonyként adták el az előre letárgyalt vevőknek, köztük

az Orbán-közel Mészáros Lőrincnek meg a Matolcsy-közel Szemerey Tamás és Balog Ádám uraknak. Hasonló módon előre kiszemelt vevő szerezte meg a kormány tőkeemeléseivel és jegybanki segítséggel felnövesztett, szép hozománnyal ellátott Gránit Bankot, és minden bizonnyal hasonló sors vár a Budapest Bankra is. Voltaképpen a takarékszektor bekebelezése is hasonló metódust követett (a hozományt itt a 130 milliárd forintos állami tőkejuttatás és a kiterjedt hálózatu Magyar Posta jelentette), csak itt az előre letárgyalt kériót, a Simicska-barát Spédert időközben egy megbízhatóbbra, az Orbán-kreatúra Mészárosnak parírozó Vidára cserélték le.

Enyém az ország...

Orbán Viktornak – néhány lekötöttje segédletével – rövid idő alatt sikerült a bankszektor jelentős részét maga alá gyűrnie. Mindezt meglepően nyíltan tette, még strómanokat is alig leplezetten, csupán a jogszerűség látszatának megőrzése érdekében használt. Ezzel Rákosi Mátyást is lepipálta, aki a Magyar Kommunista Párt 1948. januári értekezletén még a *Tiéd az ország, magadnak építed* címmel tartott lelkesítő beszédével álcázta teljhatalmi törekvéseit. A mai politikai vezetés már annyira nyeregben érzi magát, hogy nem tartja szükségesnek elhíttetni, hogy mindent az ország népe érdekében tesz. Nyíltan vallja: enyém az ország (a bank, a föld, a Vár stb.), magamnak építem.

A kormánybankként működő MFB-n és Eximbankon, valamint a miniszterelnökhöz lojális, neki több szálon is lekötött Csányi Sándor irányítása alatt lévő OTP-n felül Orbán és jobbkeze, Matolcsy lekötötte

⁴ Elfriede Jelinek: *Téli utazás*. L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2017 (Halasi Zoltán fordítása).

zettjeinek az érdekeltségébe került a teljes takarékszövetkezeti szektor a Takarékbankkal és az FHB-val egyetemben, az MKB, a Budapest Bank, a Gránit Bank, a (Garancsi-féle) Duna Takarékbank és a Növekedési Hitel Bank. Mindez együtt a magyar bankszektor eszközeinek a felét teszi ki. A nemzetinek nevezett pénzügyintézetek hitelállománya 2017 végén megközelítette a 9000 milliárd forintot, és még a tőzsdén jegyzett, ezért a nyilvánosságot nehezebben megkerülő OTP nélkül is meghaladta a 4000 milliárdot, az éves GDP csaknem egytizedét. Jókorra pénzügyi hatalmat jelent ez: sok baráti cég és projekt finanszírozására nyújt lehetőséget.

Orbánék a kormány kifizetőhelyeként működő MFB mellett már az Eximbankot is házipénztárként használhatják, miután a róla szóló törvényt 2014-ben úgy módosították, hogy belföldi cégeket is hitelezhessen. A többszöri feltőkésítéssel nagyra növelt bank pár év alatt 800 milliárdosra duzzadt hitelállományába éppúgy beleférhetett a TV2-re pályázó Andy Vajna vagy a Kopaszgátat megszerző Garancsi hitele, mint a Mészáros-közeli szállodalánc megvásárlását finanszírozó kölcsön. Ezermilliárd forintot meghaladó hitelezési potenciált rejt magában a takarékkonglomerátum, amelynek tagjai közül a Takarékbank és a B3 Takarékszövetkezet egyes szívésségi hiteleit már felderítette a sajtó. A kisebb bankok, mint amilyen a Gránit Bank, a Duna Takarékbank vagy az NHB, szerényebb összegű, ám esetenként a gazdasági hatalom növeléséhez fontos baráti kölcsönöket nyújtanak egymás kisegítésére, például a törvény által tiltott belső (a

bank tulajdonosait érintő) hitelezés megkerülésére.

A hatalomhoz közel állók a piac szinte bármelyik szereplőjétől megkaphatják a baráti kölcsönt. Mészáros Lőrinc cégeinek gyarapodását az állami Eximbankon és MFB-n kívül segítette már az MKB, a B3 Takarékbank, a Takarékbank, a Gránit, az OTP, sőt még a kormánytól függetlennek látszó Erste is.⁵ Az *Átlátszó* a jelzálogbejegyzésekből és a hitelbiztosítéki nyilvántartásból összesítette, hogy mely bankok vették ki a legnagyobb részt a „nemzeti nagytőkések” gyarapodását segítő hitelezésből. Az egy évvel ezelőtti „versenyben” a bajnok az MKB lett 41 milliárd forintnyi hitellel, őt az Eximbank követte 28 milliárd forinttal, a bronzérmes pedig az OTP kapta 19 milliárddal.⁶

A gépezet továbbra sem pihen, sőt készülődőben van a terv, amellyel még ütősebbé tehető a bankszektor politikai hatalom által foglyul ejtett szegmense. A kiszivárgott elképzeléseken alapuló találgatások szerint egy óriási banki konglomerátumba hoznák össze a takarékszektort az MKB-val és a BB-vel, amivel két legyet ütnének egy csapásra: versenyképessé tennék a költséghatékonyságban még mindig gyenge takarékokat, és versenytársat állítanának az OTP-nek, amivel Csányi gazdasági hatalmát is kordában tarthatnák. Ezt a célt szolgálta már a 2017-ben elfogadott ötéves stratégia, amelynek keretében 2018-ra az 1100 fiókkal rendelkező szövetkezeteket 12 regionális takarékszövet-

⁵ *Ezért tőzsdézük Mészáros Lőrincet*, magyarnarancs.hu, 2017/38.

⁶ *Veszélyesen eladósodott a nemzeti tőkésosztály, bankcsődöket hozhat egy kormányváltás*, atlatso.hu, 2018. január 25.

kezetben olvasztották össze. Közben elkezdtek a közös működés kialakítását a szabályozás, a termékkör, a piaci fellépés és az egységes informatika terén.

Sajtóinformációk szerint a Fúziós Stratégia Projekt keretében „egy, az eddigőtől eltérő tulajdonlási formában működő, önálló bankot hoznának létre” belőlük. A kérdés már csak az, hogy e terv folytatásaként létrehoznak-e egy, az OTP egyeduralmát megtörő konglomerátumot a kormányfőhöz közeli kezekbe átjátszott MKB és a hasonló sorsra váró Budapest Bank bevonásával.⁷ Ennek előjele lehet, hogy a takarékokat irányító Vidát beválasztották az – MKB Bank legnagyobb, 45 százalékos részvényhányaddal rendelkező tulajdonosaként is ismert – Mészáros cégbirodalmának központi cége, az Opus Global Zrt. igazgatóságába. Az MKB vezérigazgatója, Balog Ádám pedig 2018 májusában azt nyilatkozta a Bloomberg hírügynökségnek, hogy megfontolják a Budapest Bank megvásárlását. Egy harmadik idevágó momentum, hogy a Mészáros Lőrinc érdekeltségébe tartozó Appennin Office áprilisban megvásárolta az FHB központjának otthont adó irodaházat.⁸

Orbán teljhatalmi törekvéseinek fényében nem látszik merő fantáziálásnak a „nagy zabálás”, amelynek nyomán a magyar bankpiac második legnagyobb szereplője jöhet létre. A Takarékbank vezérigazgató-helyettese azonban még csak annyit árult el a november végi sajtótájékoztató-

ján, hogy a takarékokból univerzális nagybankot hoznak létre, és mivel a magyar bankpiacon a negyedik-ötödik helyet elfoglaló Takarékcsoport költséghatékonysága elmarad a versenytársakétól, új, az egységes rendszerekből fakadó szinergiákra építő stratégiát dolgoznak ki. És bár jelen pillanatban nem gondolkodnak az esetleges tulajdonszerzésen, ha eladósorba kerül, megnézik a Budapest Bankot.⁹

Kockázatok és mellékhatások

Orbán frissen megszerzett bankbirodalmát szemlélve jogos aggodalom töltheti el az állampolgárt: az újszülött „nemzeti” bankokban nem válik-e éppúgy kámforra nehezen megta- karított pénze, mint ahogy néhány, „baráti” bank esetében már megtörtént a közel- és távolabbi múltban. A bankszektor jó részét maga alá gyű- rő, famulusai révén szabad prédaként kezelő kormányfő nem hozhatja fel saját mentségére azt, amit Pen- ge Mackie, a bandita Bertolt Brecht *Koldusoperájában*: „Mit számít egy bankrablás egy bankalapítással szemben” (Vas István fordítása). A növekvő veszély láttán mi viszont így parafrázálhatjuk a kérdést: „Mit számít egy bankrablás a bank- szektor elrablásához képest?”

A kilencvenes évek első felében már végigéltünk egy jókora végszámlájú, az éves GDP 10 százalékát kitevő bankkonszolidációt, amelynek ce- chjét mi, adófizetők álltuk. Amit az tett szükségessé, hogy a rendszerváltás előtti tervgazdaságot kiszolgáló ban- kok számolatlanul nyújtottak hitele-

⁷ Spirik József – Baksa Roland: *Titokban új óriásbankot raknak össze Mészáros Lőrincnek*, 24.hu, 2018. június 14.

⁸ *Gigabank épülhet Mészáros Lőrincnek*, hvg.hu, 2018. június 14.

⁹ *Itt a bejelentés: univerzális nagybank lesz a takarékokból*. Portfolio.hu, 2018. november 30.

ket az akkori rendszerben többnyire stratégiaiának számító, ám rentábilis működésre nem képes nagyvállalatoknak. Később láthattuk a politikai indíttatású baráti hitelekkel sokáig bűvészkedő Princz Gábor bankjának a bukását. Az időközben végbement privatizációk nyomán az új évezredet már olyan bankrendszerrel kezdhettük meg, amelynek (zömmel külföldi szakmai) tulajdonosai képesek voltak állni a valami okból nem megtérülő hitelek és befektetések számláját. (A 2008-as válságot követően az anyabankok fejenként több tízmilliárd forinttal segítették ki tőkéjük egy részét elvesztő leányaikat, és így a magyar államnak egyedül a többségi hazai tulajdonú FHB-t kellett kimentenie.)

A 2010 után regnáló Orbán-kormányok azonban a magyar bankrendszer jelentős részét olyan tulajdonosokhoz játszották át, akik kellően tőkeerős háttér híján a legkisebb baj esetén is kénytelenek állami segítségért folyamodni. A fizetési nehézségek esélye pedig folyamatosan növekszik a szívességi kölcsönök és a körbehitelezések elszaporodásával. Megint nagyra nőtt az erkölcsi kockázat, amikor a rizikót más viseli, mint aki a hasznot élvez.

Addig még kicsi a baj, amíg kellően kis méretű bankok szórják ki a szívességi kölcsönöket, bár ha sokan teszik ezt, a társadalomra háruló terhek is megnőnek. Példák már az Orbán-rezsimben is akadnak. Az egykor MDF-, majd Fidesz-közeli Töröcskei István bankja, a Széchenyi Hitel Bank évekig számolatlanul nyújtotta a baráti hiteleket, és amikor elfogyott a bank tőkéje, a kormány 3 milliárd forintos tőkeemléssel állt a rendelkezésére. Egy idő

után azonban, valami oknál fogva, elfogyott a jóindulat Töröcskei iránt, így 2014 végén kénytelen volt csődöt jelenteni a bankja. A betéteseket a többi hitelintézet pénzéből fundált Országos Betétbiztosítási Alapból kellett kártalanítani, 13 milliárd forint értékben. A betétek 100 ezer eurón felüli, nem biztosított részén 8,5 milliárdot buktak a nagybetétesek, ám a kormány 6 milliárd forintot ajánlott fel a megsegítésükre – persze az adófizetők pénzéből. Az állam a tőkeemléssel a bankba bement 3 milliárdot is elveszítette.

A jegybankelnök Matolcsy unokatestvére által tulajdonolt és vezetett Növekedési Hitel Bank, amely 2018 végére került likviditási zavarba, bizonyára megkapja azt a segítséget, amellyel talpon maradhat. A bank nem tudott eleget tenni az ún. likviditásfedezeti követelménynek (Liquidity Coverage Requirement – LCR), amely előírás célja annak biztosítása, hogy rövid távon (harminc napon belül) megfelelő mennyiségű és minőségű likvid eszköz álljon a bankok rendelkezésére egy esetleges sokk (például betétes pánik) esetén. A bank ezért december 18-án kénytelen volt felfüggeszteni a 7 millió forint feletti betétek kifizetését, és a válsághelyzet menedzselésére a jegybank felügyeleti biztost rendelt ki hozzá. Pedig az MNB az elnöki unokatestvér, Szemerey Tamás érdekeltségében lévő kisbankot nemcsak forráshoz juttatta alapítványi betéteivel, hanem a kihelyezéseket is megkönnyítette a Növekedési Hitel Programjának nulla kamatú hiteleivel. Ám a tényfeltáró sajtó szerint a bank e lehetőségeket arra használta fel, hogy a visszafizetéses kellő biztosítékával nem rendelkező

cégeket finanszírozott. Többek között a tulajdonos Szemerey áttételes érdekeltségét, továbbá Matolcsy jegybankelnök fiainak tulajdonában lévő cégeket, köztük egy ingatlanvállalkozást, amelynek egyik lakásában, mit tesz isten, maga a jegybankelnök lakik.¹⁰

Bármi lesz is a bank megmentésének a módja, aligha kétséges, hogy a számlát áttételesen a magyar adófi-

zetők állják. Ám a magyar állampolgároknak nem csak akkor kerülnek sokba az efféle bankok, amikor a csőd közelébe jutnak. Az Orbán ügynökeként tevékenykedő „nemzeti” banktulajdonosok akkor is az állam emlőin csüngenek, amikor még nincs látható baj. A jegybank olcsó forrásokkal támogatja őket, a kihelyezett szívdességi kölcsönök megtérülését pedig a kormány segíti uniós pénzekkel, állami megrendelésekkel, testre szabott közbeszerzésekkel. És persze az egész ország veszt az, hogy a kormányfőnek lekötözött barátai és strómanjai által irányított bankok a jobb sorsra érdemes, rentábilis vállalkozások és projektek helyett a haverokat hozzák helyzetbe.

¹⁰ L. kasnyikm: *Matolcsy unokatestvére mint-ha leginkább olyan cégeket hitelezne, amelyek személyesen hozzá kötődnek*, 444.hu, 2016. május 4.; Kovács Gábor: *Irtózatosan megpakolták Matolcsy unokatestvérenek bankját*, zoom.hu, 2018. június 7.; Szily László: *Az összeomlás szélére kerülhetett a Matolcsy család házibankja, a Növekedési Hitel Bank*, 444.hu, december 18.

Ghyczy Dénes: Prospect